

Fikcja i prawda w literaturze

Materiał składa się z sekcji: „W świecie fikcji”, „O fikcji”, „Konteksty”, „Preteksty”, „Zadaniowo”.

Materiał zawiera 5 ilustracji (fotografii, obrazów, rysunków), 22 ćwiczenia, w tym 10 interaktywnych.

Bibliografia:

- Źródło: dostępny w internecie: <http://www.polskaniezwykla.pl/web/place/21490,warszawa-w-tym-miejsku-byl-dom-stanislaw-wokulskiego.html> [dostęp 6.11.2021].
- Źródło: Dorota Korwin-Piotrowska, *Poetyka - przewodnik po świecie tekstów*, Kraków 2011, s. 34–35, dostępny w internecie: https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/27626/korwin-piotrowska_poetyka_przewodnik_po_swiecie_tekstow_2011.pdf?sequence=1&isAllowed=y [dostęp 15.11.2021], Materiał wykorzystany na podstawie art. 29 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (prawo cytatu).
- Źródło: *Z profesorem Janem Błońskim rozmawiają Katarzyna Janowska i Piotr Mucharski. O fikcji*, [w:] Katarzyna Janowska, Piotr Mucharski, *Rozmowy na koniec wieku*, t. 2, Kraków 2002.

Fikcja i prawda w literaturze

Widok na niebo

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Literatura (proza, poezja, dramat) w powszechnej opinii jest bardziej kojarzona z fikcją, zmyśleniem niż z prawdą i rzeczywistością. Dzieje się tak zapewne dlatego, że stanowi ona efekt pracy artystycznej jej autora – pisarza, poety, dramaturga. Wśród gatunków literackich wyróżnić możemy jednak również odmiany niefikcyjne, np. wywiad czy reportaż.

Bez względu na fikcyjny bądź niefikcyjny charakter literatury, powody sięgania przez czytelnika po dany utwór są najczęściej mocno związane z rzeczywistością, w której żyjemy, np. potrzeba oderwania się od niej, poszukiwanie inspiracji, rozrywki, przeżyć estetycznych. Wartościowa literatura wywiera wpływ na odbiorcę, odnosi się do rzeczywistości, mimo że stanowi fikcję, zmyślenie.

Już wiesz

Przeczytaj rozmowę na temat fikcji w literaturze, którą przeprowadzili [Katarzyna Janowska](#) i [Piotr Mucharski](#) z profesorem [Janem Błońskim](#).

W świecie fikcji

Dorota Korwin-Piotrowska

“ Poetyka - przewodnik po świecie tekstów

Najłatwiej byłoby powiedzieć, że literatura jest *fikcją*, to znaczy zmyśleniem, ale – co oczywiste – **nie każda fikcja jest literaturą**, inaczej wszyscy [...] marzyciele, twórcy reklam, [...] czy anegdot byliby autorami dzieł literackich. [...]

Fikcja literacka polega na tworzeniu *świata przedstawionego ze słów*. W świecie tym zmyśleni są: ten, kto mówi (podmiot wypowiedzi, narrator); ten, o kim jest mowa (bohater), oraz przedmiot i okoliczności wypowiedzi. Świat ten [...] może, ale wcale nie musi, przypominać pod pewnymi względami świat rzeczywisty, nigdy jednak nie jest z nim tożsamy. [...]

Im bardziej świat przedstawiony jest nam znany, z tym większym przekonaniem możemy określić daną *fikcję* jako **realistyczną** – jak w dawnych powieściach [...] Bolesława Prusa, [...] Fikcja realistyczna dominuje także w tysiącach popularnych kryminałów, powieści sensacyjnych i obyczajowych oraz romansów. Daty, szczegółowe i wiarygodne opisy, dokładna lokalizacja w czasie i przestrzeni, zbieżność z historycznymi faktami, podane prawdopodobne imiona i nazwiska, często także nazwy własne z epoki, posłużenie się dziesiątkami na pozór nieistotnych szczegółów – wszystko to buduje **'efekt realności'** który jest podstawą tego sposobu obrazowania. **Najważniejsze jednak jest w odniesieniu do fikcji realistycznej ostateczne wrażenie – wiarygodność, prawdopodobieństwo, złudzenie obcowania z jakimś fragmentem rzeczywistości.**

[...]

Zwróćmy jeszcze uwagę na fundamentalną różnicę między słowem 'realny' (= rzeczywisty, autentyczny) a 'realistyczny' (= odnoszący się do realizmu; oraz = odnoszący się do rzeczywistości, prawdopodobny, dający się zrealizować, możliwy). Właśnie ze względu na tę odmienną fikcja realistyczna nie jest realna, bo przecież

'odnoszenie się do' oznacza brak bezpośredniości, tożsamości; **żadna fikcja nie jest realna, skoro jest zmyśleniem.** [...]

Im więcej elementów całkowicie obcych, nieprawdopodobnych, nadnaturalnych, tym bliżej do *fikcji fantastycznej* [...]. W jej obręb wchodzi [...] **baśnie**, [...] **science fiction**, która łączy się z rozwojem technicznym, projektowaniem przyszłości czy podbijaniem pozaziemskich cywilizacji lub ukazywaniem życia zdominowanego przez elektronikę – [...] *Dzienniki gwiazdowe* Stanisława Lema, [...].

Fikcja fantastyczna to również pełna magii czy groteski, tworząca nowe mity i baśniowe krainy odmiana: *****fantasy***** – np. *Alicja w krainie czarów* **Lewisa Carrolla**, *Władca Pierścieni* **Johna Ronalda Reuela Tolkiena** czy *Wiedźmin* **Andrzeja Sapkowskiego** [...].

Źródło: Dorota Korwin-Piotrowska, *Poetyka - przewodnik po świecie tekstów*, Kraków 2011, s. 34–35, dostępny w internecie: https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/27626/korwin-piotrowska_poetyka_przewodnik_po_swiecie_tekstow_2011.pdf?sequence=1&isAllowed=y [dostęp 15.11.2021], Materiał wykorzystany na podstawie art. 29 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (prawo cytatu).

Ćwiczenie 1

Po przeczytaniu tekstu Doroty Korwin-Piotrowskiej zaznacz wszystkie prawidłowe zdania.

Do fikcji fantastycznej należą takie gatunki literackie, jak: baśnie, science fiction [czyt. sajens fikszyn], fantasy [czyt. fantazy].

Fikcja literacka musi przypominać świat rzeczywisty.

Wiarygodność i prawdopodobieństwo należą do wyznaczników fikcji realistycznej.

Literatura jest fikcją, ale nie każda fikcja jest literaturą.

Fikcja literacka polega na tworzeniu świata przedstawionego na wzór reklam i marzeń.

Słowa „realny” i „realistyczny” mają to samo znaczenie.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 2

Podaj dwa tytuły znanych ci utworów literackich, w których wydarzenia mają charakter wyłącznie realistyczny oraz dwa, w których występują elementy fantastyczne.

Ćwiczenie 3

Wyjaśnij, która odmiana literatury – fantasy czy fantastyka naukowa – w większym stopniu nawiązuje do rzeczywistości.

Ćwiczenie 4

Przyporządkuj podane utwory do odpowiednich kategorii.

Tytuł i autor utworu	Utwór fantasy	Utwór fantastyczny naukowy
<i>Hobbit, czyli tam i z powrotem</i> J. R. R. Tolkien	☐	☐
<i>Opowieści o pilotach Pirxie</i> Stanisław Lem	☐	☐
<i>Wiedźmin</i> Andrzej Sapkowski	☐	☐
<i>Dwadzieścia tysięcy mil podmorskiej żeglugi</i> Juliusz Verne	☐	☐

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 5

Przyporządkuj poniższe słownictwo do właściwych kategorii.

LITERATURA FANTASTYCZNA

realność

rzeczywistość

autentyczność

prawda

fantastyka

wyobrażenie

fikcja

zmyślenie

fakt

LITERATURA REALISTYCZNA

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

O fikcji

🗨️ Katarzyna Janowska, Piotr Mucharski

Rozmowy na koniec wieku. Z profesorem Janem Błońskim rozmawiają Katarzyna Janowska i Piotr Mucharski

Katarzyna Janowska i Piotr Mucharski: Panie Profesorze, tym razem chcielibyśmy porozmawiać z Panem nie jako z mistrzem pisania

o książkach, lecz jako z mistrzem czytania książek – wrażliwym podróżnikiem po krainie fikcji literackiej. Czy pamięta Pan swoją pierwszą ważną książkę w życiu?

Jan Błoński: Moje pierwsze ważne wspomnienie czytelnicze pochodzi z trzeciej albo czwartej klasy szkoły podstawowej.

To była bardzo smutna nowelka Marii Konopnickiej. Strasznie się przejąłem losem jakiegoś ptaszka czy innego zwierzęcia – już nie pamiętam...

Katarzyna Janowska i Piotr Mucharski: *Czy to aby nie była [szkapa](#)?*

Jan Błoński: Nie, na pewno nie szkapa, raczej coś mniejszego.

Aż się popłakałem podczas tej lektury. Cała klasa się ze mnie śmiała. Coś mi z tego do dziś zostało, bo dalej łatwo się wzruszam, czytając...

Odebrałem zresztą bardzo tradycyjne wychowanie czytelnicze.

Czytałem po kolei całą polską klasykę: najpierw Sienkiewicza, potem Prusa... Mam na rodzimą literaturę pogląd inny niż powszechnie dziś panujący. Skłonni jesteśmy tę literaturę lekceważyć. A ona ma wiele doskonałych stron, które są zupełnie niedocenione. Na przykład [Quo vadis](#), tak obśmiane przez znawców. Jest w nim przynajmniej jeden wybitny aspekt – aspekt opisowy, dorównujący dokonaniom największych pisarzy. Kiedy czytam, jak [Winicjusz](#) przedziera się przez płonący Rzym, to czuję, że to wielki kawałek literatury [...].

Katarzyna Janowska i Piotr Mucharski: *Nie ukrywamy, że ta odpowiedź nas zaskoczyła, bo z Pańskich książek wynika, że najważniejszą lekturą było jednak 'W poszukiwaniu straconego czasu' [Prousta](#).*

Jan Błoński: Z wielkich książek klasycznych – oczywiście. To była lektura, która mnie w jakiś sposób przemieniła. Bardzo długo ją czytałem – nie tylko z tego powodu, że sama w sobie jest długa. Pamiętam to dziwne poczucie: rewelacja, otwarcie świata, którego

wcześniej nie było, i który nagle zaistniał. Życie nabrało blasku, stało się świetliste. A blask – jak wiadomo – jest cechą piękną.

Katarzyna Janowska i Piotr Mucharski: *Fikcja jest bardziej rzeczywista od samej rzeczywistości?*

Jan Błoński: Proust tak właśnie myślał. I tak jest przecież z każdą dobrą książką. Nagle dostrzegamy związki, znaczenia, których nie przeczuwaliśmy. Drzewo już nie jest zwykłym drzewem, słowa wywołują zaklęte w tym drzewie sensy. Rzeczywistość buduje się na nowy sposób, znacznie bogatszy od banalnej rutyny. Dlatego właśnie czytamy książki.

Katarzyna Janowska i Piotr Mucharski: *Podrażmy jeszcze ten temat. W popularnym rozumieniu fikcja jest ucieczką od rzeczywistości, a z tego, co Pan powiedział, wynika, że jest możliwością dotarcia do niej. [...] Czym jest ten głód fikcji w człowieku? Sam świat nam nie wystarcza?*

Jan Błoński: Jak komu. Bardzo wielu ludziom wystarcza albo nawet za dużo mają tej rzeczywistości i uciekają od niej na jeszcze inny sposób – na przykład ogłupiając się. Kultura obrazkowa jest często taką ucieczką od rzeczywistości, jest zamykaniem się w miłej przypadkowości. Prawdziwa lektura nie jest jednak ucieczką, jest odpowiedzią na pragnienie, głód świata. Przede wszystkim chodzi o ciągłe próbowanie. Może świat tak wygląda, a może tak? Fikcja otwiera nam nowe możliwości przez pracę języka, powołując do istnienia świat, który w odbiorze czytelnika może stać się rzeczywistością.

A co do ukojenia: nie zauważyłem, żeby analfabeci bardziej cierpieli od ludzi piśmiennych. Raczej jest odwrotnie.

Katarzyna Janowska i Piotr Mucharski: *Dowiedzieliśmy się, czym jest fikcja, ale może warto powiedzieć, co znaczy rzeczywistość. To słowo wypowiadają dziś jak zaklęcie wielcy pisarze [...] – uważając, że rzeczywistość jest ratunkiem dla współczesnej literatury...*

Jan Błoński: Tutaj chodzi o inny aspekt literatury. Spór nie toczy się o to, co jest rzeczywistością, a co jest zmyśleniem. Powraca natomiast problem, czy literatura ma naśladować rzeczywistość, odwołując się do tego, co jest pozaliterackie, czy też powinna się skupić na sobie samej. [...]

My w gruncie rzeczy dalej chcemy literatury, która naśladuje rzeczywistość. Ale przychodzi taki moment, kiedy sam sposób pisania uwalnia się, autonomizuje, i pisarzy interesuje już tylko ten sposób. Ważny jest już tylko proces twórczy zmierzający do piękności, czyli do stwarzania czegoś, co jest niezwykle, a przede wszystkim nowe. [...]

Katarzyna Janowska i Piotr Mucharski: *Skąd się wzięła literatura, Panie Profesorze? Jakie są jej źródła?*

Jan Błoński: Trudno mi na to jednoznacznie odpowiedzieć. Ale myślę, że narodziła się – prawie – jednocześnie z ludzką mową. Z potrzeby zaklęcia, przywołania jakiegoś zjawiska. Z potrzeby przypomnienia – czyli zachowania – tego, co miało miejsce. Już w tych dwu potrzebach można dostrzec zalążki liryki i epiki... Słowo ma niewątpliwie jakąś moc, która pozwala mu 'tworzyć' rzeczy [...]

Katarzyna Janowska i Piotr Mucharski: *Nie padło tu jeszcze jedno słowo – prawda. Pana przyjaciel, [Andrzej Kijowski](#), pisząc o poezji, postawił mocny znak równania: poezja jest prawdą. Czy można powiedzieć, że prawdziwa literatura jest prawdą?*

Jan Błoński: Może tak i jest, jeżeli chodzi o prawdę jako [...] zgodność rzeczy i myśli. Pytanie tylko, czy chodzi o myśl twórcy czy odbiorcy... Dzieło literackie jest właściwie zbiorem instrukcji dla czytelnika, który musi je w jakiś sposób wypełnić, zrealizować. [...] Urokiem zajmowania się literaturą jest właśnie to, że nasze sądy nigdy nie są definitywne. Każda książka może być rozmaicie aktualizowana przez czytelników, może odżywać po latach, albo przeciwnie – obumierać. Bo literatura – w gruncie rzeczy – to jest wielki cmentarz. Zostaje z niej w końcu

kilkanaście czy kilkaset książek. A nawet jeśli jest ich kilka tysięcy, to i tak bardzo mało.

Aktualizujemy więc nieustannie, ten proces jest nieskończony i urok literatury na tym polega, że zawsze możemy być pewni, że nie powiedzieliśmy ostatniego słowa o tym, co napisano. [...]

Katarzyna Janowska i Piotr Mucharski: Są zwolennicy poglądu, że kanon dzieł wiecznych został już zamknięty, że współczesna literatura nic nowego do niego nie wnosi.

Jan Błoński: Być strażnikiem skarbcza to pewnie jest wielka przyjemność. Ale myślę, że nie trzeba z tym przesadzać. To prawda, że literatura czy sztuka przeżywa dzisiaj kryzys. Coś się w Europie skończyło. Widać to od lat 60., 70. Ale sądzić, że to jest proces, który musi się pogłębiać, wydaje mi się zbyt arbitralne. Takie epoki już często bywały, choćby pod koniec średniowiecza...

Katarzyna Janowska i Piotr Mucharski: Ale co się skończyło, Panie Profesorze?

Jan Błoński: Wyczerpały się jakby możliwości literatury... [...]

Możliwe, że pewne kraje czy pewne kultury literackie się wyczerpują. Ale wyciągać z tego wniosek, że wszystkie się wyczerpały, byłoby zbyt pochopne. [...]

Mamy cały świat przed sobą do dyspozycji. To bardzo przeszkadza pisarzom. Łatwiej jest pisać dla małej publiczności. [...] Ludzie gonią za cudzymi nowinkami, zamiast iść w głąb, w swoje własne sprawy i starać się opowiedzieć je na nowy, oryginalny sposób. Pisarze skupiają się raczej na samym sposobie opowiadania niż na tym, co mają do powiedzenia. Nie odwołują się do własnych doświadczeń, tylko powtarzają chwytliwy literackie, które u kogoś już się sprawdziły. A z drugiej strony szukają niezwykłości, rzeczy niewykorzystanych, motywów, tematów,

do których nikt nie sięgał, bo były obrzydliwe, odpychające, zakazane itd. [...]

Katarzyna Janowska i Piotr Mucharski: *Czy jednak kultura obrazkowa wygra z literaturą?*

Jan Błoński: Kultura obrazkowa zaprowadziłaby nas w końcu do jaskini. Na szczęście w ludziach niechęć do jaskini jest bardzo silna, co bierze się ze zdrowego rozsądku. Więc myślę, że kultura obrazkowa jednak nie zwycięży.

Źródło: *Z profesorem Janem Błońskim rozmawiają Katarzyna Janowska i Piotr Mucharski. O fikcji*, [w:] Katarzyna Janowska, Piotr Mucharski, *Rozmowy na koniec wieku*, t. 2, Kraków 2002.

Po przeczytaniu fragmentów rozmowy dziennikarzy z Janem Błońskim wykonaj polecenia:

Ćwiczenie 6

Opisz pierwsze czytelnicze wspomnienie prof. Jana Błońskiego. Wyjaśnij, dlaczego fikcyjne zdarzenia mogą wywoływać aż tak wielkie emocje.

Ćwiczenie 7

Zaznacz prawidłową odpowiedź.

Jakie według Jana Błońskiego były początki literatury?

- Według Jana Błońskiego literatura narodziła się równocześnie z powstaniem pierwszych dzieł literackich.
- Według Jana Błońskiego literatura narodziła się niemal równocześnie z ludzką mową. Powstała z potrzeby przywołania jakiegoś zjawiska, przypomnienia czy zachowania tego, co się wydarzyło.
- Według Jana Błońskiego literatura narodziła się niemal równocześnie z umiejętnością pisania. Powstała z potrzeby przelania na papier przemyśleń i doświadczeń.

Polecenie 1

Rozważ, czy zgadzasz się ze stanowiskiem prof. Jana Błońskiego na temat początków literatury. Uzasadnij swoje zdanie.

Ćwiczenie 8

Wytłumacz, dlaczego według profesora czytamy książki.

Ćwiczenie 9

Zacytuj sformułowanie, które zawiera wyjaśnienie, dlaczego ludzie pragną fikcji.

Ćwiczenie 10

Przedstaw opinię Jana Błońskiego na temat kultury obrazkowej. Wyraź swoje zdanie na ten temat.

Ćwiczenie 11

Wypisz, na podstawie fragmentów rozmowy Katarzyny Janowskiej i Piotra Mucharskiego z Janem Błońskim, najważniejsze cechy wywiadu.

Polecenie 2

Przeprowadź wywiad z bliską ci osobą dorosłą (np. rodzicem, babcią lub dziadkiem) na temat jej/jego ulubionych książek z dzieciństwa.

Konteksty

Fikcja literacka jest jednym z najważniejszych wyznaczników literatury. Stanowi ona wytwór wyobraźni autora. Jest obecna w każdym rodzaju literackim. Na ogół literatura mieści się pomiędzy czystą **fikcjonalnością** a **dokumentarną ścisłością**.

Kiedy zbliża się do tego drugiego bieguna, określana bywa mianem **literatury faktu**, która sytuuje się na pograniczu literatury i dziennikarstwa. Typowe gatunki literatury faktu to pamiętnik, reportaż, podróż, powieść-dokument, dziennik, list.

Ćwiczenie 12

Przyporządkuj wymienione gatunki literackie do odpowiednich kategorii.

Gatunki fikcjonalne

dziennik

powieść

reportaż

autobiografia

wywiad

baśń

powieść fantasy

Gatunki faktograficzne

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 13

Zaznacz książki, których nie można zakwalifikować do utworów realistycznych.

Przypadki Robinsona Cruzoe

Pamiętnik z powstania warszawskiego

Mały Książę

Zemsta

Opowieść wigilijna

Władca Pierścieni

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 14

Przyporządkuj wymienione postacie do właściwej kategorii.

Postacie fikcyjne

król Artur

król Artur

hrabia Roland

Zeus

Odys

Geralt z Rivii

Tadeusz Zawadzki („Zośka”)

Karol Wielki

Frodo Baggins

Urszula Kochanowska

Postacie historyczne

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 15

Przyporządkuj wymienione wydarzenia do odpowiednich kategorii.

Wydarzenia fikcyjne

potop szwedzki

powstanie warszawskie

pisanie listu przez Dyndalskiego

bitwa o Anglię

bitwa pod Grunwaldem

wyprawa Drużyny Pierścienia

śmierć hrabiego Rolanda

śmierć Urszuli Kochanowskiej

pojawienie się Zosi wywołanej przez Guślarza

II wojna światowa

Wydarzenia historyczne

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 16

Zaznacz wartościujące pozytywnie synonimy słowa **książka**.

dzieło

publikacja

bestseller

arcydzieło

utwór literacki

romansidło

czytadło

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 17

Dopasuj do podanych związków frazeologicznych ich objaśnienia.

biały kruk

coś unikalnego,
najczęściej rzadka książka

sztuka dla sztuki

nie powinno oceniać się po pozorach,
wnętrze jest ważniejsze od wyglądu

czytać między wierszami

działanie nieprzynoszące praktycznego
pożytku, bezcelowe

włożyć coś między bajki

książka nadająca się do czytania przed
snem

nie oceniaj książki po okładce

z łatwością odgadywać czyjeś uczucia,
nastroj i myśli

książka do poduszki

mówić do kogoś na darmo, gdyż ta
osoba nie słucha i nie reaguje

czytać w kimś
jak w otwartej księdze

nie wierzyć w coś

gadał dziad do obrazu,
a obraz do niego ani razu

odnajdować informacje ukryte,
niepodane wprost

przeczytać (czytać) coś
od deski do deski

przeczytać coś uważnie, od początku do
końca

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Preteksty

Profesor Jan Błoński stwierdził, że 'rzeczywistość jest ciągle modelowana przez sztukę'. Oznacza to, że twórczość artystyczna wywiera na nasz świat ogromny wpływ.

Mówi się, że słynne londyńskie mgły zauważono dopiero wtedy, gdy namalowali je malarze impresjoniści: [William Turner](#), [Claude Monet](#) i [James Whistler](#).

Budynek Parlamentu w Londynie (Efekt mgły)

Źródło: Claude Monet [czyt. Klod Mone], *Londres, le Parlement* [czyt. Londh, le Parlement], 1904, olej na płótnie, Metropolitan Museum of Art [czyt. Metropolitan Mjzeum of Art] w Nowym Jorku, domena publiczna.

Nokturn w błękicie i złocie - stary Battersea Bridge

Źródło: James Whistler [czyt. Dżejms Łistler], *Nocturne in Blue and Gold - Old Battersea Bridge* [czyt. Nokturn in blu end gold - Old Batersi Brydź], olej na płótnie, Tate Gallery [czyt. Tejt Galery] w Londynie, domena publiczna.

Nad Mozellą

Źródło: William Turner [czyt. Łiliam Tarnier], *On the Mosel* [czyt. *On de Mozell*], 1841, akwarela, Yale Center for British Art w New Haven [czyt. Jejl Senter of Britisz Art w Niu Hewen], domena publiczna.

Także w polskiej kulturze można znaleźć dowody na to, że bohaterowie książek stali się elementem rzeczywistości pozaliterackiej. Na przykład czytelnicy powieści *Ogniem i mieczem* Henryka Sienkiewicza byli tak przejęci śmiercią fikcyjnej postaci Longinusa Podbięty, że zaczęli zamawiać msze święte w intencji zbawienia jego duszy.

Podobna sytuacja miała miejsce przy okazji innej powieści pozytywistycznej, a mianowicie *Lalki* Bolesława Prusa. Główny bohater utworu zyskał ogromną popularność i sympatię wśród czytelników. W Skierniewicach zdecydowano się wystawić mu pomnik na peronie dworca kolejowego. Natomiast w Warszawie sympatycy Wokulskiego upamiętnili kamienicę przy Krakowskim Przedmieściu, w której według powieści mieszkał bohater. Na murze umieszczono tablicę z tekstem:

“ W tym miejscu stał dom, w którym mieszkał w latach 1878–79 Stanisław Wokulski, postać powołana do życia przez Bolesława Prusa w powieści *Lalka*, uczestnik Powstania 1863 roku, były zesłaniec syberyjski, były kupiec i obywatel m.st. Warszawy, filantrop i uczyony urodzony w r. 1832.

Kamienica mieści się na Krakowskim Przedmieściu w pobliżu pomnika Mikołaja Kopernika i oznaczona jest numerem 4.

Źródło: dostępny w internecie: <http://www.polskaniezwykla.pl/web/place/21490,warszawa-w-tym-miejscu-byl-dom-stanislaw-wokulskiego.html> [dostęp 6.11.2021].

Pomnik Stanisława Wokulskiego na stacji w Skierniewicach - rzeźba autorstwa Roberta Sobocińskiego

Źródło: Bartłomiej Bulicz, dostępny w internecie: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Skierniewice_-_Wokulski.jpg [dostęp 10.08.2021], licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 18

Zaznacz przykłady świadczące o wpływie literatury bądź sztuki na rzeczywistość.

- Wprowadzenie do sprzedaży lodów „smerfowych” (o niebieskim kolorze) na cześć Smerfów - bohaterów komiksu i bajki dla dzieci.
- Nadanie szkole imienia Małego Księcia.
- Nadanie planetoidzie nazwy Lem na cześć pisarza Stanisława Lema.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Zadaniowo

Polecenie 3

Przygotuj się do udziału w dyskusji na temat prawdy w literaturze. Rozważ pytanie: Czy literatura powinna opisywać świat wyłącznie w sposób realistyczny? Określ swoje stanowisko.

Polecenie 4

Po określeniu swojego stanowiska zbierz argumenty i poprzyj je odpowiednimi fragmentami utworów literackich. Zapisz notatkę poniżej lub w zeszycie.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.